

Prečišćeni tekst Zakona o energetici obuhvata sljedeće propise:

1. Zakon o energetici ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 039/03 od 30.06.2003),
2. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o budžetu ("Službeni list Crne Gore", br. 053/09 od 07.08.2009), u kojima je naznačen njihov dan stupanja na snagu.

ZAKON

O ENERGETICI

("Službeni list Republike Crne Gore", br. 039/03 od 30.06.2003, "Službeni list Crne Gore", br. 053/09 od 07.08.2009)

POGLAVLJE I - OPŠTE ODREDBE

Obim i ciljevi

Član 1

- (1) Ovim zakonom uređuju se osnovna načela za implementaciju energetske politike i strategije, okvir za sektor energetike, nadležnost Vlade Republike Crne Gore u sektoru energetike, kao i osnivanje, uloga i odgovornost regulatornog tijela u pogledu implementacije ovog zakona.
- (2) Zakon uređuje sljedeće djelatnosti u energetsom sektoru:
 - 1) proizvodnju, prenos, distribuciju i snabdijevanje električnom energijom na tržištu i/ili kao javne usluge;
 - 2) organizaciju i funkcionisanje tržišta električne energije;
 - 3) proizvodnju i tržište uglja za potrebe proizvodnje električne energije;
 - 4) transport, distribuciju, skladištenje, trgovinu na veliko i malo i snabdijevanje naftnim proizvodima i gasom.
- (3) Djelatnosti u energetsom sektoru su djelatnosti od javnog interesa.
- (4) Ovaj zakon se ne primjenjuje na djelatnosti koje se odnose na eksploataciju uglja, istraživanje gasa ili nafte, razvoj, proizvodnju ili rafinisanje sirove nafte ili gasa.
- (5) Ciljevi ovog zakona su da obezbijedi sigurnu, bezbjednu, pouzdanu količinu i kvalitetno snabdijevanje energijom po realnim cijenama, uzimajući u obzir:
 - 1) efikasno i ekonomično korišćenje prirodnih resursa koje zadovoljava potrebe države;
 - 2) zaštitu životne sredine;
 - 3) efikasno korišćenje energije;
 - 4) unapređenje konkurencije na tržištu;
 - 5) zaštitu tarifnih kupaca;
 - 6) potrebu da energetske subjekti ostvare profit na tržištu;
 - 7) potrebu da energetske subjekti promovišu učešće privatnog sektora;
 - 8) primjenu ugovornih obaveza;
 - 9) integraciju aktivnosti energetske sektora Crne Gore sa aktivnostima energetske sektora ostalih evropskih država.
- (6) Regulisanje energetske sektora je objektivno, transparentno i nediskriminatorno i u skladu sa važećim međunarodnim standardima, uključujući Evropsku energetske povelju i odredbe Evropske Unije iz oblasti energetike.

Značenje izraza

Član 2

Izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeća značenja:

- 1) cijena sa prekidom označava cijenu koja je unaprijed dogovorena između energetske subjekta i kupaca po ugovoru, a koja uzima u obzir prekide u snabdijevanju električnom energijom;
- 2) direktni vod označava električni vod koji direktno povezuje proizvođača sa kupcem i komplementaran je sa prenosnim i distributivnim mrežama;
- 3) dispečing označava upravljanje tokovima električne energije u sistemu, uzimajući u obzir razmjenu sa drugim sistemima i izbor jedinica za proizvodnju prema ekonomskom prvenstvu;

- 4) distribucija označava prenošenje električne energije kroz odgovarajuće distributivne mreže, radi isporuke kupcima;
- 5) ekonomsko prvenstvo je vrsta dispečinga u kojem operator prenosa odabira prvo najniži marginalni trošak za raspoloživu proizvodnju električne energije, nakon čega slijedi odabir skuplje proizvodnje i dalje u rastućem redosledu;
- 6) energetske bilans obuhvata:
 - proizvodnju primarne, sekundarne i svih oblika transformisane energije do finalne;
 - nabavku svih oblika energije;
 - snabdijevanje energijom za utvrđeni vremenski period;
- 7) energetske sektor označava djelatnosti koje uključuju proizvodnju, prenos, distribuciju i snabdijevanje električnom energijom, plasman, trgovinu, skladištenje ili snabdijevanje naftom, naftnim proizvodima ili gasom;
- 8) energetske subjekat je svako pravno lice koje obavlja djelatnosti regulisane ovim zakonom koje se odnose na električnu energiju;
- 9) funkcionalno razdvajanje označava strukturno razdvajanje energetske djelatnosti unutar integrisanog energetske subjekta koje obuhvata: razdvajanje računa, razdvajanje upravljanja i razdvajanje informacija;
- 10) gas označava: prirodni gas i preradevine od prirodnog gasa, sirove nafte ili uglja za prenos u gasovitom stanju;
- 11) integrisani elektroenergetske subjekat označava vertikalno ili horizontalno integrisani subjekat;
- 12) javne usluge su usluge energetske subjekata kojima se omogućava sigurnost, uključujući sigurnost snabdijevanja, redovnost, kvalitet i cijenu isporuke, kao i zaštita životne sredine;
- 13) kupac po ugovoru je fizičko ili pravno lice koje prima ili preuzima energiju u skladu sa veleprodajnim ili maloprodajnim ugovorom, izuzev operatora prenosa ili operatora tržišta;
- 14) licenca označava dokument koji donosi Regulatorna agencija za energetiku kojim se utvrđuje pravnim licima iz zemlje ili pravnim licima iz inostranstva da obavljaju djelatnost u skladu sa ovim zakonom;
- 15) male elektrane označavaju elektrane snage do 10 MNJ;
- 16) ministarstvo označava ministarstvo nadležno za poslove energetike;
- 17) mreža označava sistem povezanih vodova, uređaja, postrojenja, instalacija i uređaja za mjerenje energije namijenjenih za prenos ili distribuciju električne energije ili gasa od proizvođača do krajnjeg kupca;
- 18) nafta označava tečni ugljovodonik ili spoj ugljovodonika i jedinjenja;
- 19) naftni proizvodi označavaju proizvode koji se dobijaju iz sirove nafte;
- 20) naslijeđeni troškovi su obaveze i troškovi nastali prije stupanja na snagu ovog zakona;
- 21) obnovljivi energetske izvori označavaju obnovljive nefosilne izvore energije, uključujući naročito: hidro energiju, energiju vjetra, solarnu energiju, geotermalnu, energiju talasa, plime, energiju biomase, gas iz taloga, gas dobijen iz postrojenja za preradu otpadnih voda i biogas;
- 22) operator distribucije označava energetske subjekt, pravno ili funkcionalno razdvojen i odgovoran za korišćenje, pouzdanost, upravljanje, održavanje i razvoj distributivne mreže;
- 23) operator prenosa označava energetske subjekat koji je pravno ili funkcionalno razdvojen i odgovoran za korišćenje, pouzdanost, održavanje, upravljanje i razvoj prenosne mreže, dispečing, usklađivanje proizvodnje i potrošnje, rezerve, vremensko usklađivanje ponude i tražnje;
- 24) operator tržišta označava energetske subjekat koji je pravno ili funkcionalno razdvojen i odgovoran je za organizaciju i administriranje poslovima prometa električne energije i obračunavanje plaćanja između proizvođača, distributera, isporučioaca i kupaca po ugovoru;
- 25) opšti akti označavaju propise koje donosi Regulatorna agencija za energetiku u skladu sa ovim zakonom;
- 26) ovlašćenje označava dozvolu koju izdaje Agencija za izgradnju novih ili rekonstrukciju postojećih proizvodnih kapaciteta i novo povezivanje sa drugim sistemima;
- 27) pomoćne usluge su usluge neophodne za rad prenosne i distributivne mreže koje obuhvataju isporuku reaktivne električne energije, regulisanje frekvencije i napona, obrtne rezerve, hladne rezerve, mogućnosti starta nakon ispada sistema i pokretanja rezervnog sistema, kao i regulisanje oscilacija u opterećenju;
- 28) pravno razdvajanje podrazumijeva da su djelatnosti koje se obavljaju unutar integrisanog energetske subjekta pravno razdvojene, tako da svaki novi energetske subjekat postaje posebno pravno lice i posluje nezavisno od ostalih energetske subjekata;

- 29) prenos označava prenošenje električne energije ili gasa putem prenosne mreže do distributivne mreže ili do instalacija tarifnih kupaca koji su direktno priključeni na prenosnu mrežu ili do druge prenosne mreže;
- 30) priključak označava jednu ili više tačaka spajanja između imaoaca licenci ili između mreža sa objektima koji su u vlasništvu kupca po ugovoru ili spajanje između mreže i druge mreže na različitom naponskom nivou ili pod različitim pritiskom;
- 31) pristup mreži označava pravo proizvođača ili kupca po ugovoru da koristi prenosnu mrežu i distributivnu mrežu u skladu sa uslovima propisanim aktima Regulatorne agencije za energetiku;
- 32) privremena licenca označava licencu koja se izdaje postojećim energetske subjektima koja im omogućava rad dok se ne izda dugoročna licenca ili do određenog datuma kojeg odredi Regulatorna agencija za energetiku;
- 33) proizvođač za sopstvene potrebe označava fizičko ili pravno lice koje proizvodi električnu energiju pretežno za sopstvene potrebe;
- 34) proizvodnja označava fizički ili hemijski proces transformacije goriva i energije obnovljivih energetske izvora u električnu energiju, toplotnu energiju i druge oblike energije;
- 35) proizvođač označava energetske subjekta koji proizvodi električnu energiju za prodaju;
- 36) proizvođač uglja označava subjekat koji proizvodi ugalj za proizvodnju električne energije;
- 37) regulatorna agencija za energetiku označava tijelo osnovano u skladu sa ovim zakonom za regulisanje energetske sektora Crne Gore;
- 38) sigurnost snabdijevanja označava tehničku bezbjednost, kao i obezbjeđivanje adekvatne količine energije koja zadovoljava potrebe tarifnih kupaca;
- 39) skladište gasa označava skladištenje tečnog prirodnog gasa i tečnog naftnog gasa;
- 40) snabdijevanje označava isporuku i prodaju, uključujući i preprodaju električne energije tarifnim kupcima;
- 41) snabdjevač označava pravno lice koje se bavi isporukom i/ili prodajom, kao i preprodajom energije tarifnim kupcima;
- 42) tarifa označava cijenu električne energije za proizvodnju, prenos, distribuciju i snabdijevanje električnom energijom i gasom za tarifne kupce;
- 43) tarifni kupac označava svako fizičko ili pravno lice kojem energetske subjekat isporučuje energiju za sopstvene potrebe;
- 44) tranzit označava prenos električne energije preko teritorije Crne Gore, pri čemu je ta električna energija porijeklom iz druge zemlje, a namijenjena je trećoj zemlji ili se vraća u zemlju porijekla;
- 45) troškovi za zaštitu životne sredine označavaju troškove koje energetske subjekat treba da snosi da bi ispoštovao sve važeće zakone i propise za zaštitu životne sredine, a koje će Agencija uzeti u obzir pri utvrđivanju tarifa;
- 46) tržišna pravila označavaju pravila kojima se regulišu rad i upravljanje tržištem.

POGLAVLJE II - NADLEŽNOSTI

Nadležnost Vlade Republike Crne Gore u oblasti energetike

Član 3

(1) Vlada Republike Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada) u oblasti energetike:

1) utvrđuje i sprovodi:

- nacionalnu energetske politiku i nacionalnu energetske strategiju;
- dugoročni i godišnji energetske bilans i politiku za njihovu realizaciju;

2) obezbjeđuje sprovođenje mjera za zaštitu životne sredine;

3) promovise i olakšava:

- investicije u energetske sektoru Crne Gore;
- konkurenciju u sklopu energetske sektora Crne Gore zasnovanu na transparentnosti i nediskriminatornosti;
- povezivanje energetske sistema Crne Gore sa sistemima drugih zemalja, uzimajući u obzir ekonomske trendove i energetske potrebe;
- učešće privatnog sektora u energetske sektoru;

- 4) definiše politiku i strategiju izgradnje novih ili rekonstrukciju postojećih kapaciteta i s tim u vezi, usvaja odgovarajuće procedure.
- (2) U cilju ispunjavanja obaveza koje ima u skladu sa ovim zakonom i ostalim važećim propisima, Vlada preko ministarstva nadležnog za poslove energetike:
- 1) realizuje politiku za energetska efikasnost i očuvanje energetskih resursa;
 - 2) podstiče i pruža savjete o energetskej efikasnosti i racionalnom korišćenju energije;
 - 3) razvija i promovira podsticaje za efikasno korišćenje energije i obnovljivih energetskih izvora;
 - 4) promovira veću upotrebu obnovljivih energetskih izvora u proizvodnji na unutrašnjem tržištu;
 - 5) upravlja sredstvima namijenjenim za štednju i efikasnije korišćenje energije.

Nadležnost Ministarstva u oblasti energetike

Član 4

Ministarstvo nadležno za poslove energetike (u daljem tekstu: Ministarstvo):

- 1) priprema i predlaže nacionalnu energetska politiku, dugoročni i godišnji energetska bilans i dostavlja Vladi na usvajanje;
- 2) izvršava svoje obaveze koje:
 - proizilaze iz ovog zakona;
 - proizilaze iz međunarodnih sporazuma;
 - se odnose na članstvo u međunarodnim organizacijama;
 - proizilaze iz obaveza koje se odnose na ponudu i tražnju električne energije;
 - se odnose na inspekcijski nadzor;
- 3) preporučuje i razmatra:
 - potrebu za prometom prirodnog gasa, uglja i naftnih proizvoda sa susjednim zemljama;
 - mogućnosti korišćenja raspoloživih domaćih energetskih resursa;
- 4) promovira:
 - upotrebu novih tehnologija koje se odnose na energiju;
 - učesće privatnog sektora u energetskej sektoru Crne Gore i privatizaciju energetskih subjekata ili djelova koji su u državnom vlasništvu;
 - korišćenje obnovljivih energetskih izvora.

POGLAVLJE III - ENERGETSKI BILANS

Energetska bilans

Član 5

- (1) Energetska bilans se sastoji od:
- 1) Bilansa električne energije, kojim se utvrđuju:
 - procjena potrošnje električne energije;
 - mogućnosti proizvodnje i nabavke električne energije;
 - razmjena, uključujući i tranzit električne energije s drugim elektroenergetskim sistemima;
 - potrebno održavanje elektroenergetskih objekata;
 - druga pitanja od značaja za funkcionisanje elektroenergetskog sistema;
 - 2) Bilansa uglja, kojim se utvrđuju:
 - procjena potrošnje;
 - mogućnosti proizvodnje uglja;
 - upotreba uglja za proizvodnju električne energije, industrijsku i široku potrošnju;
 - isporuka uglja van Crne Gore;
 - druga pitanja od značaja za ostvarenje bilansa uglja;
 - 3) Bilansa nafte, naftnih derivata i gasa, kojim se utvrđuju:
 - procjena potrošnje nafte, naftnih derivata i prirodnog gasa;

- mogućnosti proizvodnje i nabavke nafte, naftnih derivata i gasa;
 - upotreba nafte, naftnih derivata i prirodnog gasa.
- (2) Energetski subjekti dužni su da pripreme i dostave Ministarstvu odgovarajuće energetske bilanse, najkasnije do 15. novembra tekuće godine za narednu godinu.
 - (3) Godišnji energetski bilans donosi Vlada, najkasnije do 1. decembra tekuće godine za narednu godinu.
 - (4) U skladu sa postojećim ugovornim obavezama svi energetski subjekti i kupci energije po ugovoru dužni su da svoje bilanse usklade sa energetskim bilansom Crne Gore najkasnije do 31. decembra godine u kojoj se bilans usvaja.

POGLAVLJE IV - REGULATORNA AGENCIJA ZA ENERGETIKU

Osnivanje i ciljevi

Član 6

- (1) Osniva se Regulatorna agencija za energetiku, kao samostalna i funkcionalno nezavisna i neprofitna organizacija koja vrši javna ovlašćenja u skladu sa ovim zakonom. Agencija ima svojstvo pravnog lica i upisuje se u odgovarajući registar kod nadležnog organa.
- (2) Agencija posluje pod nazivom Regulatorna agencija za energetiku (u daljem tekstu: Agencija). Sjedište Agencije je u Podgorici.
- (3) Ciljevi Agencije su da obezbijedi:
 - 1) da su principi, politika i programi koje utvrđuje i objavljuje Vlada implementirani i primijenjeni na osnovu principa objektivnosti, transparentnosti i nediskriminatornosti;
 - 2) pouzdanu, bezbjednu i ekološki adekvatnu isporuku energije tarifnim kupcima u Crnoj Gori po pravednim cijenama;
 - 3) da energetski subjekti koji obezbjeđuju energiju mogu pokriti svoje troškove po određenoj stopi povrata na svoje investicije;
 - 4) usklađivanje interesa kupaca i energetskih subjekata;
 - 5) da energetski subjekti promovišu očuvanje stabilnosti, sposobnosti i efikasnosti;
 - 6) obavljanje drugih poslova, u skladu sa ovim zakonom.
- (4) Organi Agencije su:
 - 1) Odbor Agencije (u daljem tekstu: Odbor);
 - 2) direktor Agencije.
- (5) Agencija donosi Statut, na koji saglasnost daje Vlada.

Sastav

Član 7

- (1) Odbor se sastoji od tri člana, koji većinom glasova donosi odluke iz nadležnosti Agencije, u skladu sa ovim zakonom i opštim aktima.
- (2) Statutom se naročito uređuju:
 - 1) prava i dužnosti Odbora i izbor predsjedavajućeg;
 - 2) unutrašnja organizacija Agencije;
 - 3) postupak izbora Odbora i direktora.
- (3) Direktor i zamjenik direktora, pri prvom izboru, imenuju se najkasnije u roku od devedeset dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (4) Direktor predstavlja i zastupa Agenciju u skladu sa zakonom i Statutom Agencije.
- (5) Za radno mjesto člana Odbora, direktora i zamjenika direktora raspisuje se konkurs, a za zaposlene oglas u sredstavima javnog informisanja u trajanju od najmanje trideset dana za konkurs, a najmanje osam dana za oglas. Konkurs, prilikom prvog imenovanja, odnosno izbora raspisuje Ministarstvo.
- (6) Članovi Odbora, direktor, zamjenik direktora i zaposleni prava i obaveze iz radnog odnosa ostvaruju u skladu sa propisima o radnim odnosima.

Komisija za odabir kandidata

Član 8

- (1) U skladu sa uslovima propisanim ovim zakonom, Vlada formira komisiju za odabir kandidata za izbor članova Odbora (u daljem tekstu: Komisija). Komisija predlaže kandidate za direktora i zamjenika direktora pri prvom izboru.
- (2) Komisija se sastoji od predstavnika koje imenuju:
 - Vlada Crne Gore - jednog predstavnika;
 - Crnogorska akademija nauka i umjetnosti - jednog predstavnika;
 - Univerzitet Crne Gore - dva predstavnika, od kojih je jedan predstavnik Elektrotehničkog fakulteta;
 - Privredna komora Crne Gore - jednog predstavnika;
- (3) Imenovani predstavnici Komisije ne mogu biti:
 - državni službenici ili lica imenovana od strane Vlade, izuzev u slučaju iz stava 2 al. 1 i 3;
 - lica u radnom odnosu ili pod ugovorom o djelu kod bilo kog energetskeg subjekta u Crnoj Gori.
- (4) Članovi Komisije imenuju se najkasnije u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona. Sastav Komisije objavljuje se u "Službenom listu Republike Crne Gore".
- (5) Odluke Komisije donose se većinom glasova.
- (6) Komisija, u roku od 15 dana od dana isteka konkursa iz člana 7 stava 5 ovog zakona, dostavlja Vladi na usvajanje sljedeće predloge za članove Odbora:
 - a) tri osnovna kandidata,
 - b) ostale kandidate koji ispunjavaju uslove konkursa za radno mjesto rangirane od strane Komisije.
- (7) Vlada bira tri kandidata za članove Odbora iz predloga Komisije.
- (8) Ukoliko Vlada ne izabere tri člana Odbora sa liste osnovnih kandidata navedenih u stavu 6 tačka a), Vlada vrši izbor preostalih kandidata za Odbor sa liste navedene u stavu 6 tačka b), prateći predloženo rangiranje sa liste.
- (9) Vlada podnosi Skupštini Republike Crne Gore (u daljem tekstu: Skupština) predlog za izbor članova Odbora.
- (10) Odluka Skupštine o izboru članova Odbora objavljuje se u "Službenom listu Republike Crne Gore".
- (11) Komisija dostavlja Vladi predlog liste kandidata za radna mjesta direktora i zamjenika direktora Agencije, pri prvom izboru:
 - a) po jednog kandidata za radno mjesto navedeno ovim stavom,
 - b) ostale kandidate koji ispunjavaju uslove konkursa za radna mjesta direktora i zamjenika direktora, rangirane od strane Komisije.
- (12) Vlada imenuje jednog kandidata za obavljanje funkcije direktora pri prvom izboru i jednog kandidata za obavljanje funkcije zamjenika direktora pri prvom izboru, sa liste kandidata navedene u uslovima iz stava 11 ovog člana.
- (13) Ukoliko Vlada ne izabere jednog kandidata za obavljanje funkcije direktora i jednog kandidata za obavljanje funkcije zamjenika direktora sa liste osnovnih kandidata navedenih u stavu 11 tačka a), Vlada imenuje direktora i zamjenika direktora pri prvom izboru sa liste kandidata navedene u stavu 11 tačka b), prateći predloženo rangiranje sa liste.
- (14) Odluka Vlade o imenovanju direktora i zamjenika direktora Agencije, pri prvom izboru, objavljuje se u "Službenom listu Republike Crne Gore".
- (15) Odbor Agencije, uz prethodnu saglasnost Vlade, u skladu sa odredbama ovog zakona, bira direktora i zamjenika direktora. Odluka o izboru direktora i zamjenika direktora objavljuje se u "Službenom listu Republike Crne Gore".

Mandati

Član 9

- (1) Mandat članova Odbora Agencije traje četiri godine, s tim što se trajanje mandata može produžiti najviše za još četiri godine.
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, prilikom prvog izbora, mandati članova Odbora su sledeći:
 - jedan član bira se na četiri godine;
 - jedan član bira se na tri godine;
 - jedan član bira se na dvije godine.

- (3) Članovima prvog sastava Odbora trajanje mandata utvrđuje se žrijebom koji će se obaviti u prisustvu predsjednika Skupštine, ili lica koje on ovlasti.
- (4) Mandat direktora i zamjenika direktora pri prvom izboru je četiri godine.
- (5) Direktor i zamjenik direktora ne mogu biti imenovani na više od dva četvorogodišnja mandata.

Uslovi za obavljanje poslova

Član 10

- (1) Kandidati za radno mjesto člana Odbora, direktora i zamjenika direktora moraju ispunjavati sljedeće uslove:
- 1) za člana Odbora: državljanin Crne Gore sa prebivalištem u Crnoj Gori; visoka stručna sprema iz oblasti tehničkih nauka, prava ili ekonomije; najmanje sedam godina radnog iskustva u struci; da ne podliježe ograničenjima iz člana 15 ovog zakona;
 - 2) za direktora: državljanin Crne Gore sa prebivalištem u Crnoj Gori; visoka stručna sprema iz oblasti tehničkih nauka, prava ili ekonomije; najmanje pet godina radnog iskustva u struci; iskustvo na rukovodećim poslovima; da ne podliježe ograničenjima iz člana 15 ovog zakona;
 - 3) za zamjenika direktora: državljanin Crne Gore sa prebivalištem u Crnoj Gori; visoka stručna sprema iz oblasti tehničkih nauka, prava ili ekonomije; najmanje tri godine radnog iskustva u struci; iskustvo na rukovodećim poslovima; da ne podliježe ograničenjima iz člana 15 ovog zakona.
- (2) Članovi Odbora, direktor ili zamjenik direktora ne mogu biti istovremeno:
- poslanici u Skupštini;
 - odbornici u skupštini opštine ili grada;
 - izabrana, postavljena i imenovana lica u Vladi.
- (3) Za člana Odbora, direktora ili zamjenika direktora ne može biti izabrano lice ukoliko:
- je osuđivano na kaznu zatvora u trajanju preko šest mjeseci;
 - je bankrotiralo ili je insolventno;
 - ima lični interes, interes preko bračnog druga ili direktan porodični interes do trećeg naslednog reda vezan za licencu koja se izdaje na osnovu odredaba ovog zakona;
 - ima značajan interes ili je većinski akcionar, član organa upravljanja, u radnom odnosu ili pod ugovorom o djelu kod lica koje ima pravni interes u bilo kojem energetsom subjektu.

Prestanak funkcije

Član 11

- (1) Član Odbora, direktor i zamjenik direktora mogu biti razriješeni, odnosno smijenjeni sa funkcije prije isteka mandata od strane tijela koje ih je izabralo, odnosno imenovalo, ukoliko je:
- 1) u nemogućnosti da izvršava svoje obaveze u periodu dužem od tri mjeseca;
 - 2) prestao da ima prebivalište u Crnoj Gori;
 - 3) dao netačne podatke o svojim kvalifikacijama;
 - 4) osuđen za krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora;
 - 5) podnio ostavku u pisanoj formi;
 - 6) utvrđen sukob interesa;
 - 7) bio neopravdano odsutan sa sastanaka Agencije više od tri puta uzastopno;
 - 8) zbog nepridržavanja kodeksa ponašanja bio isključen ili suspendovan sa dužnosti;
 - 9) dao netačnu finansijsku izjavu koja se odnosi na član 15 stav 1 ovog zakona.
- (2) U slučaju da član Odbora podnese ostavku ili želi da napusti mjesto predsjedavajućeg, novi predsjedavajući se imenuje u skladu sa Statutom Agencije.

Poslovi Agencije

Član 12

- (1) Agencija vrši nadzor nad radom i poslovanjem energetskih subjekata i ima pravo da traži potrebne informacije radi obezbjeđenja izvršavanja obaveza iz ovog zakona.
- (2) Agencija obavlja sljedeće poslove:

- 1) donosi i objavljuje pravila i propise potrebne za:
 - izvršavanje obaveza iz ovog zakona;
 - izvršavanje i sprovođenje energetske politike;
 - reviziju i odobrenje svih tržišnih pravila, kodeksa mreže, uslova i rokova za priključenje i pristup mrežama;
 - 2) izdaje licence za obavljanje djelatnosti, interkonekciju postrojenja energetskog sektora, mreža i opreme za proizvodnju, prenos, distribuciju, snabdijevanje i prodaju energije;
 - 3) izdaje ovlaštenja za izgradnju novih ili rekonstrukciju postojećih proizvodnih kapaciteta;
 - 4) utvrđuje tarife i cijene u skladu sa uslovima iz ovog zakona i opštih akata;
 - 5) izdaje naloge subjektima u energetskom sektoru u skladu sa uslovima iz ovog zakona i opštih akata;
 - 6) mijenja, obustavlja, opoziva, nadgleda, kontroliše i sprovodi poštovanje uslova iz licenci izdatih u skladu sa odredbama ovog zakona i ostalih opštih akata donesenih na osnovu ovog zakona;
 - 7) utvrđuje i vrši izmjenu pravila i propisa:
 - koji definišu strukturu energetskog tržišta;
 - za poslovanje tržišta;
 - za razdvajanje energetskih subjekata;
 - koji se odnose na prava i obaveze svih energetskih subjekata;
 - 8) utvrđuje pravila i propise koji se odnose na:
 - javne rasprave i nalaze koje izvršava Agencija u skladu sa uslovima iz ovog zakona i opštim aktima;
 - nadgledanje energetskih subjekata;
 - sigurnost energetskih postrojenja, osoblja, ljudi i imovine,
 - poštovanje propisa o zaštiti životne sredine od strane energetskih subjekata;
 - 9) obezbjeđuje zaštitu tarifnih kupaca koja omogućava:
 - pravičan i nediskriminatorni odnos energetskih subjekata prema tarifnim kupcima;
 - usluge visokog kvaliteta isporuka od strane energetskih subjekata;
 - utvrđivanje mehanizama koji će podstaći učešće zainteresovanih prilikom izrade pravila koja se odnose na tarifne kupce;
 - 10) promovise konkurentsko ponašanje u sektoru energetike, uključujući:
 - pravedan i nediskriminatoran tranzit energije;
 - povećanje izvora za proizvodnju, poboljšanje mogućnosti za prenos, distribuciju i snabdijevanje energijom;
 - 11) utvrđuje propise koji se odnose na:
 - čuvanje poslovnih knjiga, računa, dokumentacije i zapisnika energetskih subjekata;
 - rješavanje sporova u skladu sa važećim zakonima, pravilima i propisima, sporazumima i ostalim međunarodno priznatim normama, koji se javljaju ili uključuju:
 - tarifne kupce i energetske subjekte; ili
 - energetske subjekte;
 - 12) obezbjeđuje, u skladu sa ovlaštenjima koje ima ovim zakonom i opštim aktima, da su tenderske procedure za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta u skladu sa važećim zakonom;
 - 13) utvrđuje pravila i propise koji se odnose na transport, skladištenje, distribuciju, prodaju i isporuku naftnih proizvoda;
 - 14) u skladu sa uslovima propisanim ovim zakonom i ostalim opštim aktima, objavljuje:
 - godišnje izvještaje koje propisuje ovaj zakon;
 - ostale izvještaje i nalaze;
 - 15) obezbjeđuje da su informacije o stanju u energetskom sektoru dostupne javnosti, osim povjerljivih informacija, u skladu sa uslovima iz ovog zakona;
 - 16) angažuje ekspertsku pomoć i konsultante u cilju pomaganja Agenciji u njenim aktivnostima;
 - 17) pridružuje se međunarodnim udruženjima u energetskom sektoru.
- (3) Agencija ima pravo da, u bilo koje vrijeme, ispita, utvrdi i odredi veličinu, uslov i vrijednosti bilo jednog dijela ili ukupne imovine i sredstava energetskog subjekta koji pruža usluge po cijenama koje reguliše Agencija u

skladu sa članom 18 ovog zakona. U skladu sa međunarodnim računovodstvenim standardima, u procesu utvrđivanja vrijednosti imovine i sredstava, Agencija koristi procjene i osnovnu godišnju i zbirnu amortizaciju.

- (4) Agencija ima pravo da vrši kontrolu energetskih subjekata, shodno odredbama ovog zakona i opštim aktima donesenim u skladu sa ovim zakonom.

Finansiranje

Član 13

- (1) Vlada obezbjeđuje početno finansiranje potrebno za osnivanje Agencije, nakon čega se Agencija finansira putem naknada koje utvrđuje u skladu sa ovim zakonom i ostalim opštim aktima.
- (2) Briše se. (Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o budžetu, "Sl. list CG", br. 53/09)
- (3) U skladu sa pravilima koje utvrđuje, Agencija objavljuje utvrđene iznose naknada za svaku godinu, koju plaćaju energetski subjekti. Naknade se određuju u cilju pokrivanja procijenjenih troškova Agencije tokom godine.
- (4) Energetski subjekti plaćaju naknade navedene stavom 3 ovog člana, koje se uplaćuju na račun Agencije, koja ima isključiv pristup sredstvima. U slučaju da se sredstva sa računa, navedena ovim stavom, ne iskoriste u potpunosti tokom fiskalne godine u kojoj su prikupljena, Agencija će prenijeti sredstva u sljedeću godinu, a naknade za sljedeću godinu se umanjuju za tu sumu.

Transparentnost

Član 14

- (1) Rad Agencije je otvoren za javnost, izuzev u slučajevima kada su uključene povjerljive informacije ili trgovinske tajne, u skladu sa propisima Agencije.
- (2) Rješenja i naredbe Agencija donosi u pisanom obliku, sa svim potrebnim elementima i obrazloženjem razloga za donošenje.
- (3) Dokumenti, odluke, nalozi i licence, kao i zapisnici o svim postupcima čuvaju se u skladu sa opštim aktima Agencije.
- (4) Dokumenta, odluke, naredbe, licence i zapisnici su dostupni javnosti, izuzev u slučajevima kada je povjerljivost utvrđena zakonom ili opštim aktima Agencije.

Sukob Interesa

Član 15

- (1) Na dan stupanja u radni odnos članovi Odbora, direktor i zamjenik direktora popunjavaju izjavu o ličnim primanjima i imovini, potvrđujući da nemaju interesa ni u jednom energetskom subjektu, a obnavljaju je jednom godišnje u toku trajanja mandata.
- (2) Članovi Odbora, direktor, zamjenik direktora i zaposleni u Agenciji, kao i članovi njihovih užih porodica ne mogu biti ni u jednom subjektu u energetskom sektoru:
- predsjednici;
 - rukovodioci;
 - članovi Odbora direktora;
 - imati materijalnog, finansijskog ili drugog interesa;
 - većinski akcionari;
 - većinski vlasnici;
 - većinski povjerioci;
 - zaposleni;
 - ugovorne strane.
- (3) Ovim članom se ne ograničava ni jedan član Odbora, direktor i zamjenik direktora ili zaposleni da bude korisnik usluga bilo kog energetskog subjekta. Nijedno lice ne može prihvatiti besplatne usluge ili usluge sa popustom od bilo kojeg subjekta, već samo po cijenama i uslovima koji se inače primjenjuju na svakog drugog tarifnog kupca ili na kategoriju kupaca po ugovoru u skladu sa ovim zakonom ili opštim aktima.
- (4) Nijedan član Odbora Agencije, direktor, zamjenik direktora ili zaposleni u Agenciji ne može stupiti u radni odnos ili prihvatiti bilo kakvu vrstu naknade od subjekta u energetskom sektoru za vrijeme mandata tog člana i u roku od jedne godine od isteka mandata ili razrješenja sa mjesta.

- (5) Članovi odbora direktora energetskeg subjekta ne mogu biti članovi odbora direktora bilo kog kupca koji kupuje energiju kod tog energetskeg subjekta. U slučaju da se utvrdi da je osoba član odbora direktora kupca po ugovoru ili tarifnog kupca, ona mora podnijeti ostavku na mjesto u jednom ili drugom odboru direktora.

Godišnji izvještaj

Član 16

- (1) Najkasnije krajem drugog kvartala svake godine, Agencija podnosi Skupštini na usvajanje godišnji izvještaj za prethodnu godinu, koji je dostupan za javnost i koji uključuje:
- 1) pregled stanja energetskeg sektora Crne Gore za prethodnu godinu;
 - 2) finansijski izvještaj Agencije, koji je potvrdila međunarodno priznata revizorska kuća izabrana na konkursu.
- (2) Finansijski izvještaj iz stava 1 ovog člana uključuje obračun:
- 1) svih naknada uplaćenih Agenciji za prethodnu godinu;
 - 2) svih troškova Agencije za prethodnu godinu;
 - 3) ostalih raspoloživih sredstava ili sredstava koja je koristila Agencija.

Rješavanje sporova

Član 17

- (1) Agencija rješava sporove između subjekata u energetskeg djelatnostima, između tarifnih kupaca ili kupaca po ugovoru i energetskeg subjekata ili između energetskeg subjekata, kao i prigovore koji se odnose na pristup trećih lica distributivnom ili prenosnom sistemu, u skladu sa pravilima opšteg upravnog postupka.
- (2) Agencija se stara o ostvarivanju prava tarifnih kupaca i energetskeg subjekata, razmatra i odlučuje po prigovorima tarifnih kupaca i energetskeg subjekata.
- (3) U postupku rješavanja iz stava 1 ovog člana, Agencija može odrediti privremene rokove početka ili nastavljanja usluga ili pristupa, u skladu sa pravilima Agencije.
- (4) Strane u sporu imaju pravo da spor nastao iz ugovornog odnosa u energetskeg sektoru riješe posredstvom arbitraže.
- (5) Odluke Agencije su konačne.
- (6) Protiv odluka Agencije može se pokrenuti upravni spor.
- (7) Pravno ili fizičko lice može podnijeti tužbu:
- 1) protiv odluke Agencije kojom se odbija izdavanje licence;
 - 2) protiv uslova ili roka utvrđenih licencom ili ukoliko Agencija odbije da odredi tačan rok ili uslov u licenci;
 - 3) ukoliko Agencija odbije zahtjev za produženje licence;
 - 4) ukoliko Agencija dopuni ili odbije zahtjev za izmjenu licence;
 - 5) protiv odluke za opoziv licence;
 - 6) protiv odluke Agencije da izda ili odbije da izda dozvolu ili ovlašćenje u skladu sa ovim zakonom;
 - 7) protiv odluke arbitraže ili posredovanja u rješavanju sporova u skladu sa stavom 4 ovog člana pred nadležnim sudom;
 - 8) protiv odluke Agencije koja se odnosi na cijene ili tarife;
 - 9) protiv svake odluke Agencije.

Cijene i tarife

Član 18

- (1) Agencija utvrđuje tarife u skladu sa sljedećim principima:
- 1) cijene su: pravedne; nediskriminatorne; zasnovane na objektivnim kriterijumima koje utvrđuje Agencija; utvrđene na transparentan način;
 - 2) cijene se periodično razmatraju, na osnovu zahtjeva kojeg energetskeg subjekti dostavljaju Agenciji u skladu sa pravilima i procedurama koje ona utvrđuje, a zahtjevi uključuju:
 - troškove poslovanja, uključujući amortizaciju, kamate, poreske obaveze;
 - troškove za zaštitu životne sredine i zaštitu tarifnih kupaca;
 - troškove održavanja, zamjene, izgradnje i rekonstrukcije postrojenja;

- godišnji povrat na neto iznos investicije.

- 3) učinkom subjekata prilikom prilagođavanja cijena ili podsticaja;
 - 4) cijenama prekida, cijenama prilagođavanja potrošnje mogućnostima sistema i ostalim mehanizmima koji imaju za cilj unapređenje energetske efikasnosti;
 - 5) podsticanju principa upravljanja potražnjom kao i cijenama koje uključuju troškove za zaštitu životne sredine i zaštitu tarifnih kupaca;
 - 6) korišćenje sezonskih cijena i cijena u zavisnosti od vremena korišćenja, u skladu sa opštim aktima koje utvrđuje Agencija;
 - 7) na postepenom minimalizovanju i gdje je moguće ukidanju unakrsnog subvencioniranja grupa tarifnih kupaca, a svako direktno subvencioniranje tarifnih kupaca ili kupaca po ugovoru je obaveza Vlade i ne uzima se u obzir pri određivanju cijena;
 - 8) obavezama iz međunarodnih sporazuma.
- (2) Agencija odobrava tarife koje predlažu energetski subjekti u skladu sa utvrđenom procedurom. Energetski subjekti podnose raspone cijena (tabele sa cijenama) Agenciji na odobrenje za svako servisno područje i svaku grupu kupaca po ugovoru. Nakon odobrenja Agencije, uz obrazloženje, subjekti imaju pravo da usklađuju raspone cijena (tabele sa cijenama). Agencija odobrava ili ne odobrava zahtjeve za tarife, najkasnije u roku od devedeset dana nakon prijema istih. Agencija nema pravo da utvrđuje cijene za goriva, izuzimajući ugalj.
- (3) Cijene za proizvodnju, prenos, distribuciju i tarifa za snabdijevanje regulisane su tarifnim sistemom ili neregulisane, u zavisnosti od toga da li postoji organizovano konkurentno tržište. Agencija ima pravo da oslobodi subjekte od regulisanog tarifnog sistema.
- (4) U zavisnosti od svoje odluke, Agencija ima pravo da zahtijeva od subjekta da izmijeni tarifu koja je po mišljenju Agencije neprikladna, nepravedna ili neopravdana i ima pravo da izmijeni tarifu u skladu sa pravilima i procedurama koje je utvrdila Agencija.

Licence

Član 19

- (1) Agencija, u skladu sa svojom procedurom, izdaje licence za sljedeće djelatnosti:
- 1) proizvodnju električne energije, za kupovinu i prodaju, uključujući i proizvođače koji su povezani na mrežu;
 - 2) prenos, distribuciju ili snabdijevanje električnom energijom za kupovinu ili prodaju trećim licima;
 - 3) komercijalni transport, skladištenje, distribuciju, prodaju ili isporuku gasa, nafte ili naftnih proizvoda;
 - 4) operatora tržišta;
 - 5) operatora distributivne mreže;
 - 6) operatora prenosne mreže.
- (2) Agencija bez razloga ne uskraćuje izdavanje licence.
- (3) Agencija može pojedine energetske subjekte osloboditi od obaveze za dobijanje licence, na osnovu pravila koje utvrđuje Agencija.
- (4) Svaki strani ili domaći subjekat ima pravo da podnese zahtjev za izdavanje licence Agenciji. Nakon što Agencija izda licencu, isti stiče pravo da pruža usluge u energetske sektoru, u skladu sa uslovima i rokovima iz svoje licence.
- (5) Agencija utvrđuje uslove za dobijanje licence zasnovane na sljedećim kriterijima:
- 1) usklađenosti objekata, energetske mreže, instalacija i opreme sa tehničkim propisima i standardima;
 - 2) zaštiti zdravlja i sigurnosti građana;
 - 3) zaštiti životne sredine;
 - 4) korišćenju zemljišta i određivanju lokacije;
 - 5) korišćenju državne imovine;
 - 6) efikasnom korišćenju i štednji električne energije;
 - 7) prirodi primarnih izvora;
 - 8) tehničkim, ekonomskim i finansijskim mogućnostima podnosioca zahtjeva.
- (6) Licence se izdaju u skladu sa odredbama člana 14 ovog zakona.
- (7) Agencija izdaje licencu na određeni vremenski period.

- (8) Nakon isteka licence, Agencija može zahtijevati od imaoaca licence da privremeno pruža usluge u skladu sa opštim aktima Agencije i najboljom međunarodnom praksom.
- (9) U skladu sa ovim zakonom i aktima donesenim na osnovu ovog zakona, imaoци licenci i vezana preduzeća imaoaca licenci će dozvoliti Agenciji da izvrši pregled njihovih postrojenja, zapisnika, knjiga i drugih informacija, koje Agencija smatra relevantnim.

Izmjena, suspenzija i opoziv licenci

Član 20

- (1) Agencija može, na zahtjev imaoaca licence, nakon obavještenja i održane javne rasprave, izvršiti izmjenu licence zbog potreba koje su prouzrokovane jasnom i nepredviđenom promjenom okolnosti.
- (2) Agencija ima pravo da oslobodi imaoaca licence od obaveza iz licence, na tačno definisani vremenski period kojeg određuje Agencija i to:
- 1) na zahtjev imaoaca licence;
 - 2) ili ukoliko Agencija to smatra neophodnim.
- (3) Agencija ima pravo da opozove licencu:
- 1) na zahtjev imaoaca licence;
 - 2) ukoliko imaoac licence ne otkloni nedostatke koje utvrdi Agencija u roku kojeg odredi Agencija;
 - 3) ako imaoac licence postupa protivno odredbama iz licence.
- (4) U slučaju privremenog oslobađanja od obaveza ili opoziva licence, Agencija imenuje pravno ili fizičko lice da vrši poslove imaoaca licence, koristeći se prostorijama i postrojenjima tog imaoaca licence, uz odgovarajuću nadoknadu koju utvrđuje Agencija.

POGLAVLJE V - KONKURENCIJA I RAZDVAJANJE

Konkurencija

Član 21

- (1) Energetski subjekti neće učestvovati ni u jednom nekonkurentskom ponašanju, uključujući, ali ne ograničavajući se na:
- 1) unakrsno subvencioniranje;
 - 2) manipulacije cijenama ili tržištem;
 - 3) drugim trgovinskim djelatnostima štetnim za podsticaj i zaštitu konkurentnog tržišta.
- (2) Agencija:
- 1) utvrđuje i sprovodi ograničenja koja se odnose na vlasništvo;
 - 2) nameće bilo koje drugo ograničenje za koje smatra da je neophodno za sprječavanje zloupotrebe tržišnih ovlašćenja u konkurentnim oblastima energetskog sektora ili štetnih posljedica po tarifne kupce.
- (3) Agencija će utvrditi pravila i propise za:
- 1) promovisanje konkurencije;
 - 2) podsticanje razvoja tržišta i pravo tarifnog kupca da bira snabdjevača;
 - 3) suzbijanje i sankcionisanje zloupotrebe tržišnih ovlašćenja;
 - 4) bilo kojeg antikonkurentnog ili diskriminatornog ponašanja.
- (4) Pravilima iz stava 3 ovog člana se:
- 1) definišu odgovarajuća tržišta u cilju sprečavanja zloupotrebe ili loše upotrebe monopola ili tržišnog položaja;
 - 2) navode servisna područja na kojima je broj energetskih subjekata ograničen;
 - 3) utvrđuju zahtjevi za periodičnim izvještavanjem subjekata u energetskom sektoru potrebnih za sprovođenje ovog člana.
- (5) Agencija utvrđuje procedure postupanja po žalbi koja omogućava zainteresovanim stranama da podnesu žalbu o nekonkurentnim aktivnostima. Agencija ima pravo da po sopstvenom nahođenju vodi postupak o nekonkurentnim aktivnostima.

Razdvajanje

Član 22

- (1) Funkcionalno razdvajanje postojećeg integrisanog elektroenergetskog subjekta izvršice se najkasnije u roku od 18 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona. Funkcionalno razdvajanje obuhvata:
- 1) razdvajanje računa, tako da vertikalno integrisani elektroenergetski subjekat mora razdvojiti račune u internom računovodstvu za aktivnosti koje se odnose na funkcije proizvodnje, prenosa, distribucije i snabdijevanja. Ukoliko subjekat obavlja druge aktivnosti koje se ne odnose na energetiku, one se moraju računovodstveno voditi odvojeno kao da su posebni subjekti. Vertikalno integrisani elektroenergetski subjekat mora objaviti odvojen bilans stanja, bilans uspjeha, izvještaj o protoku gotovine i sve ostale izvještaje, za svaku funkciju unutar energetskog sektora u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji;
 - 2) razdvajanje upravljanja, tako da je svakodnevno upravljanje jednom energetskom djelatnošću (funkcijom) nezavisno od komercijalnih interesa vertikalno integrisanog elektroenergetskog subjekta u bilo kom trenutku sve dok ta funkcija nije pravno razdvojena od te druge funkcije. To znači da menadžeri iz jedne funkcije ne mogu biti u odboru direktora vertikalno integrisanog elektroenergetskog subjekta i da svi zaposleni treba da budu dodijeljeni samo jednoj funkciji u energetskom subjektu;
 - 3) razdvajanje informacija, komercijalno osjetljive informacije o poslovanju trećih lica koje su dostupne u jednoj djelatnosti se ne razmjenjuju sa ostalim djelovima vertikalno integrisanog energetskog subjekta. Ovakvo razdvajanje se postiže primjenom internog kodeksa ponašanja, koji moraju poštovati svi zaposleni u jednom subjektu.
- (2) Pravno razdvajanje energetskog subjekta se može desiti bilo kada nakon stupanja na snagu ovog zakona.
- (3) Po sopstvenoj odluci, Agencija ima pravo da učini izuzetke u odnosu na zahtjeve koji se odnose na unakrsno vlasništvo i razdvajanje, koji su dati u ovom zakonu, za izolovane naponske mreže koje nijesu povezane na visokonaponski prenosni sistem.

POGLAVLJE VI - INSPEKCIJA

Inspeksijski nadzor u oblasti energetike

Član 23

- (1) Ministarstvo obavlja poslove inspeksijskog nadzora, preko inspektora.
- (2) Inspektori su ovlašćeni da vrše inspekciju koja se odnosi na:
- 1) projektovanje, izgradnju, održavanje, inicijalno i funkcionalno ispitivanje i probni rad energetskih objekata, postrojenja, vodova, instalacija i uređaja;
 - 2) mjerne, zaštitne i druge uređaje koji su namijenjeni za proizvodnju, prenos distribuciju i potrošnju električne ili toplotne energije, uključujući brojlara;
 - 3) primjenu tehničkih propisa i normi kvaliteta za proizvode i usluge koji se odnose na:
 - isporuku električne energije, prekid i restrikcije u isporuci električne ili toplotne energije;
 - racionalno i ekonomično korišćenje električne energije i druge energije od strane subjekata u energetskom sektoru;
 - 4) parna, vrelovodna, toplovodna postrojenja, uključujući termouljne kotlove, pregrijače pare i grijače vode, postojenja i posude pod pritiskom:
 - tehničku ispravnost i sigurnost,
 - probni rad;
 - 5) sve nepokretne i pokretne posude pod pritiskom za komprimovane, tečne i pod pritiskom rastvorene gasove;
 - 6) izgradnju, održavanje i korišćenje kotlovskih postrojenja i drugih postrojenja za grijanje:
 - kotlovskih postrojenja u termoelektranama, toplanama ili objektima sa kombinovanom električnom i toplotnom energijom;
 - toplanama pod pritiskom u postrojenjima za proizvodnju i prenos električne i toplotne energije;
 - objekata za proizvodnju i skladištenje gasa i naftnih proizvoda;
 - 7) postrojenja i instalacije za proizvodnju, prenos i distribuciju, osiguranje da su zaposleni u energetskom subjektu kvalifikovani za:
 - projektovanje;
 - izgradnju;
 - nadzor;
 - obavljanje održavanja;

- rukovanje.

- (3) Inspekcijski nadzor se vrši u skladu sa Zakonom o inspekcijskom nadzoru.
- (4) Izvještaji o inspekcijskoj kontroli, kao i ostali podaci koji se odnose na inspekcijske aktivnosti iz ovog člana, dostavljaju se, u pisanoj formi, pravovremeno:
 - 1) kontrolisanim subjektima u energetsom sektoru;
 - 2) Agenciji, na njen zahtjev.

POGLAVLJE VII - TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Okvir

Član 24

- (1) Agencija, u skladu sa ovlaštenjima koja su joj data ovim zakonom i opštim aktima, objavljuje pravila za omogućavanje osnivanja organizovanog tržišta na kojem se promet električne energije odvija preko operatora tržišta.
- (2) Djelatnosti u energetsom sektoru će se obavljati kao javne usluge.
- (3) Sve dok Agencija ne utvrdi da je formirano konkurentno tržište električne energije, djelatnosti proizvodnje električne energije i snabdijevanja električnom energijom vršiće se za potrebe tarifnih kupaca u skladu sa propisima Agencije.
- (4) Ako, u bilo kom trenutku, tarifni kupac dokaže da električnu energiju može da obezbijedi poslovanjem na konkurentnom tržištu po istim ili povoljnijim uslovima, Agencija ima nadležnost da takvog tarifnog kupca oslobodi regulisanog tarifnog sistema koji je utvrdila Agencija.
- (5) Kupovina i prodaja električne energije na tržištu električne energije se odvija na osnovu zaključenih bilateralnih ugovora, osim za kupovinu izvršenu na "spot tržištu" ili tržištu koje je zasnovano na usklađivanju ponude i tražnje.
- (6) Energetski subjekt koji izvršava obavezu javne usluge ima pravo da zahtijeva nadoknadu za obezbjeđenje naslijeđenih troškova kroz tarife koje će utvrditi Agencija.

Pristup trećih lica

Član 25

- (1) Proizvođači i snabdjevači imaju pravo pristupa prenosnim i distributivnim mrežama na nediskriminatornoj i regulisanoj osnovi, u skladu sa pravilima i procedurom koju utvrđuje Agencija.
- (2) Kupci po ugovoru imaju pravo priključenja na mrežu u skladu sa uslovima:
 - 1) ugovora za priključenje i/ili
 - 2) kodeksa mreže i
 - 3) ostalim pravilima koje izdaje Agencija.
- (3) Pristup mrežama prenosa i distribucije odbija se samo na osnovu nedostatka kapaciteta i odbijanje je opravdano samo po osnovu sigurnosti, redovnosti i kvaliteta snabdijevanja. U slučaju nedostatka kapaciteta, korisnici prenosnih i distributivnih mreža imaju pravo da izvrše plaćanje radi neophodnog poboljšanja sistema, pri čemu se obezbjeđuje da Agencija ne uključuje navedena plaćanja prilikom obračuna povrata na neto investicije energetskih subjekata.
- (4) Svako fizičko ili pravno lice kojem je uskraćen pristup mreži ili koje ima primjedbe na odluku operatora prenosa i distribucije ima pravo žalbe, koju podnosi Agenciji u skladu sa pravilima i procedurom Agencije.

Prava i dužnosti proizvođača

Član 26

- (1) Najkasnije u roku od šest mjeseci nakon stupanja na snagu ovog zakona, proizvođač koji pruža usluge proizvodnje na dan stupanja na snagu ovog zakona podnosi Agenciji zahtjev za izdavanje privremene licence.
- (2) Rok važenja privremene licence iz stava 1 ovog člana je 18 mjeseci. Najkasnije u roku od šest mjeseci prije isteka privremene licence, svi proizvođači iz stava 1 ovog člana podnose zahtjev za izdavanje dugoročne licence u skladu sa pravilima i procedurom koju utvrđuje Agencija.
- (3) Proizvođač je funkcionalno razdvojen od integrisanog elektroenergetskog subjekta i obavlja djelatnost i upravljanje u skladu sa pravilima i procedurom koju je utvrdila Agencija.

- (4) U skladu sa pravilima koje izdaje Agencija, uključujući i tržišna pravila, pravila distributivnog operatora i pravila operatora prenosa, proizvođači imaju pravo da:
- 1) koriste one primarne energetske izvore koje smatraju najprihvatljivijim, uzimajući u obzir uslove iz licence;
 - 2) ugovaraju prodaju električne energije i kupovinu radi ispunjenja ugovornih obaveza;
 - 3) imaju pravo pristupa mrežama za prenos i distribuciju;
 - 4) prime naknadu za isporučenu električnu energiju.
- (5) Proizvođači su dužni da:
- 1) poštuju uslove iz svoje licence,
 - 2) posjeduju opremu za mjerenje koja mjeri isporučenu električnu energiju u mreži;
 - 3) poštuju sva pravila i propise Agencije.

Operator prenosa

Član 27

- (1) Najkasnije u roku od šest mjeseci nakon stupanja na snagu ovog zakona, energetski subjekat koji pruža usluge prenosa na dan stupanja na snagu ovog zakona podnosi zahtjev Agenciji za izdavanje privremene licence.
- (2) Rok važenja privremene licence iz stava 1 ovog člana je 18 mjeseci. Najkasnije u roku od šest mjeseci prije isteka privremene licence iz stava 1 ovog člana, energetski subjekat koji pruža usluge prenosa podnosi zahtjev za izdavanje dugoročne licence u skladu sa propisima Agencije.
- (3) Operator prenosa je funkcionalno razdvojen od integrisanog elektroenergetskog subjekta i obavlja djelatnost i upravljanje u skladu sa pravilima i propisima koje utvrđuje Agencija.
- (4) Operator prenosa:
 - 1) poštuje uslove iz svoje licence;
 - 2) posjeduje opremu za mjerenje tokova električne energije u mreži;
 - 3) poštuje pravila i propise Agencije.
- (5) Operator prenosa:
 - 1) ne pruža usluge proizvodnje;
 - 2) ne učestvuje u prometu električnom energijom;
 - 3) posluje nezavisno, u skladu sa sljedećim pravilima:
 - ni na koji način ne učestvuje u strukturama bilo kojeg subjekta u energetskom sektoru koji je direktno ili indirektno odgovoran za dnevnu isporuku usluga proizvodnje, distribucije i snabdijevanja u Crnoj Gori;
 - ima punu kontrolu nad ukupnim, kao i na jednom dijelu sredstava neophodnih za održavanje i razvoj mreže;
 - utvrđuje program za obezbjeđenje svojeg nediskriminatornog ponašanja, kojeg odobrava Agencija. Svi zaposleni kod operatora prenosa su dužni da poštuju navedeni program.
- (6) Operator prenosa:
 - 1) održava, modernizuje, poboljšava i razvija prenosni sistem;
 - 2) upravlja energetskim tokovima u mreži i prema ostalim interkonekcijskim sistemima;
 - 3) ugovara dostupnost pomoćnih usluga;
 - 4) operatoru tržišta i svim ostalim operatorima sistema pruža usluge neophodne za obezbjeđivanje:
 - pouzdanog i efikasnog rada;
 - usklađenog razvoja i rada interkonekcijskih sistema;
 - regulisanja frekvencije i snage razmjene;
 - 5) koordinira kvalitet isporučene električne energije sa operatorom tržišta i ostalim sistemima prenosa i distribucije;
 - 6) vrši usluge u sektoru električne energije kroz komunikaciju između:
 - domaćih i međunarodnih proizvođača;
 - operatora prenosa;
 - operatora distribucije;
 - snabdjevača;

- tarifnih kupaca;
 - 7) obezbjeđuje:
 - mjerenje energije;
 - kupovinu/prodaju i blagovremeno izvještavanje operatora tržišta o bilansima sistema u realnom vremenu;
 - 8) vrši dispečing proizvodnje;
 - 9) određuje korišćenja interkonekcije sa ostalim sistemima;
 - 10) po izvršenoj konsultaciji sa operatorom tržišta, kvartalno izvještava Agenciju o:
 - planiranim isključenjima radi održavanja;
 - zahtjevima za širenje ili izmjenu prenosnog sistema;
 - podacima i/ili ostalim informacijama koji prikazuju sposobnost prenosne mreže;
 - ugovorima, bilo zaključenim ili o kojima se vode pregovori za pomoćno i rezervno snabdijevanje i druge pomoćne usluge;
 - 11) olakšava poravnanje računa koje izvršava operator tržišta;
 - 12) poštuje uslove i rokove iz svoje licence.
- (7) U skladu sa uslovima iz ovog zakona i opštim aktima, operator prenosa ima pravo da:
- 1) prima podatke o mjerenju i ostale informacije neophodne za regulisanje frekvencije, napona i razmjenu energije od:
 - proizvođača;
 - operatora distribucije;
 - kupaca po ugovoru priključenih na prenosnu mrežu;
 - drugih operatora prenosa;
 - 2) dobija informacije od postojećih i potencijalnih korisnika prenosne mreže neophodne za olakšavanje pristupa trećim licima prenosnom sistemu;
 - 3) u cilju olakšavanja sigurnog rada prenosne mreže, utvrđuje uslove za povezivanje na prenosnu mrežu:
 - distributivnih mreža;
 - elektrana;
 - kupaca po ugovoru direktno povezanih na prenosni sistem.
 - 4) u saradnji i uz koordinaciju sa operatorom tržišta, obezbjeđuje pomoćne usluge na efikasan i ekonomičan način;
 - 5) naplati naknadu za pružene usluge upravljanja i nadzora, kao i za priključenje na mrežu, pored naknade za pružanje usluga prenosa, u skladu sa pravilima koje utvrđuje Agencija;
 - 6) uđe u svaki posjed ili objekat u cilju obezbjeđenja održavanja i razvoja prenosnog sistema.
- (8) Operator prenosa ne vrši diskriminaciju između korisnika mreže ili određenih grupa korisnika mreže i ne donosi odluke u korist svojih akcionara ili povezanih subjekata.
- (9) U skladu sa uslovima iz ovog zakona i pravilima Agencije donijetim po istoj osnovi, operator prenosa čuva povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija koje određuje Agencija, a koje dobije u toku svog poslovanja.
- (10) Pored zahtjeva koji podnosi za dobijanje licenc, operator prenosa podnosi kodeks mreže (grid code) Agenciji na odobrenje.
- (11) Kodeks mreže (grid code):
- 1) utvrđuje tehnička pravila za minimum tehničko planskih i radnih zahtjeva za povezivanje na mrežu i interkonekciju sa ostalim mrežama;
 - 2) utvrđuje kriterijume koji se odnose na dispečing, zasnovane na:
 - ekonomskom prvenstvu, bez obzira na snabdijevanje električnom energijom baziranom na ugovornim obavezama;
 - tehničkim ograničenjima na mreži;
 - uravnoteženju opterećenja;
 - politici Vlade koja se odnosi na sigurnost snabdijevanja;
 - davanju prioriteta korišćenju domaćih izvora primarne energije koji ne prelaze, u bilo kojoj kalendarskoj

godini 15% ukupne primarne energije neophodne za proizvodnju električne energije koja se troši u Crnoj Gori;

- davanju prioriteta proizvođačima koji koriste obnovljive energetske izvore, toplotu ili energiju otpada ili kombinovanu toplotnu energiju;
- utvrđivanju procedura koje se primjenjuju na rad mreže u nepredviđenim ili hitnim situacijama.

(12) Kodeks mreže (grid code) primjenjuje se na objektivan i nediskriminatoran način.

(13) Operator prenosa ima pravo da odbije da pruži uslugu potencijalnom korisniku mreže sve dok Agencija istom ne izda licencu za pružanje usluga u energetsom sektoru.

Operator distribucije

Član 28

- (1) Najkasnije u roku od šest mjeseci nakon stupanja na snagu ovog zakona, energetski subjekat koji pruža usluge distribucije na dan stupanja na snagu ovog zakona podnosi zahtjev Agenciji za izdavanje privremene licence.
- (2) Rok važenja privremene licence iz stava 1 ovog člana je 18 mjeseci. Najkasnije u roku od šest mjeseci prije isteka privremene licence iz stava 1 ovog člana, svi operatori distribucije podnose zahtjev za izdavanje dugoročne licence u skladu sa propisima Agencije.
- (3) Operator distribucije je funkcionalno razdvojen od integrisanog elektroenergetskog subjekta u energetsom sektoru i obavlja djelatnost i upravljanje u skladu sa pravilima i propisima koje utvrđuje Agencija.
- (4) Operator distribucije: posluje nezavisno, u skladu sa sljedećim pravilima:
 - 1) ni na koji način ne učestvuje u donošenju odluka koje se odnose na upravljanje bilo kojeg energetskog subjekta odgovornog za dnevnu isporuku usluga proizvodnje, prenosa i snabdijevanja u Crnoj Gori;
 - 2) ima punu kontrolu nad svim, kao i na jednom dijelu sredstava neophodnih za održavanje i razvoj distributivne mreže;
 - 3) utvrđuje program za obezbjeđenje nediskriminatornog ponašanja kojeg odobrava Agencija. Svi zaposleni kod operatora distribucije su dužni da poštuju navedeni program.
- (5) Operator distribucije:
 - 1) održava, modernizuje, poboljšava i razvija distributivnu mrežu, uključujući i brojilo tarifnog kupca ;
 - 2) u cilju zadovoljenja potreba kupaca, primjenjuje najbolja iskustva stečena u praksi pri održavanju i upravljačkim principima u cilju osiguranja:
 - sigurnosti snabdijevanja;
 - pouzdanosti rada distributivnog sistema;
 - nediskriminatornih uslova za korisnike i grupe korisnika distributivnog sistema;
 - 3) posluje distributivnim sistemom i pomoćnom interkonekcijom na redovnoj i stalnoj osnovi;
 - 4) razvija, uvodi, posluje i održava sistem mjerenja energije distributivne mreže,
 - 5) u skladu sa važećim kodeksima i ostalim pravilima koje je utvrdila Agencija, na zahtjev operatora prenosa, snabdjevača i operatora tržišta, izvršava mjerenja i prenosi očitavanja;
 - 6) u skladu sa tehničkim pravilima i propisima, održava opremu za povezivanje proizvođača i kupaca koja je smještena na njegovom servisnom području;
 - 7) poštuje rokove i uslove iz svoje licence;
 - 8) poštuje kodeks mreže, tržišna pravila, ostala pravila i propise koje je utvrdila Agencija;
 - 9) u skladu sa uslovima ovog zakona i pravilima koje je utvrdila Agencija, čuva povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija koje propisuje Agencija, a koje se dobijaju tokom poslovanja;
 - 10) kvartalno izvještava Agenciju o:
 - bilansima ponude i tražnje;
 - planiranim isključenjima u cilju održavanja;
 - podacima i/ili ostalim informacijama koje prikazuju održivost distributivne mreže;
 - 11) snabdijeva tarifne kupce električnom energijom prema kojima je zakonski obavezan da pruža usluge.
- (6) U skladu sa uslovima iz ovog zakona i opštim aktima, operator distribucije ima pravo da:
 - 1) prima podatke od proizvođača i tarifnih kupaca priključenih na distributivnu mrežu o mjerenju električne energije i ostale informacije neophodne operatoru prenosa za regulisanje napona i isporuku energije;
 - 2) uđe u svaki posjed ili objekat radi ugradnje, nadzora, promjene ili zamjene svakog brojila;

- 3) uđe u svaki posjed ili objekat da bi isključio isporuku električne energije, u slučajevima kada vlasnik ili stanar napravi prekršaj iz ovog zakona ili nije platio za električnu energiju u skladu sa svojim ugovornim obavezama ili rokovima i uslovima za pružanje usluga;
 - 4) uđe u svaki posjed ili objekat u cilju obezbjeđenja održavanja i razvoja distributivnog sistema;
 - 5) prima informacije od postojećih i potencijalnih korisnika distributivne mreže neophodne za olakšavanje pristupa trećim licima distributivnom sistemu;
 - 6) naplati naknade za djelatnosti distribucije, upravljanja, nadzora distributivnom mrežom i održavanja mjernih uređaja u vlasništvu tarifnih kupaca, ako obavlja djelatnost snabdijevanja, kao i naknadu za priključenje na distributivnu mrežu.
- (7) Pored zahtjeva za izdavanje licence za rad, operator distribucije podnosi i kodeks distribucije Agenciji na odobrenje.
- (8) Distributivni kodeks iz stava 7 ovog člana odnosi se, ali se ne ograničava, na:
- 1) utvrđivanje tehničkih pravila za minimum tehničkoplanskih i radnih zahtjeva za povezivanje na distributivnu mrežu i interkonekciju sa ostalim mrežama;
 - 2) pružanje podataka i informacija operatoru prenosa koje su mu potrebne za obavljanje rada i poslovanja;
 - 3) uspostavljanje procedura koje odobrava Agencija, koje se odnose na funkcionisanje mreže u vanrednim ili hitnim situacijama;
 - 4) obezbjeđivanje detalja o programima i procedurama vršenja usluga koje su dostupne kupcima po ugovoru i tarifnim kupcima;
- (9) Distributivni kodeks se primjenjuje na objektivni i nediskriminatoran način.
- (10) Nakon stupanja na snagu ovog zakona, sva nova brojila električne energije ugrađena na bilo koji posjed ili objekat u distributivnoj mreži postaju vlasništvo operatora distribucije.
- (11) Agencija će, posebnim propisom, utvrditi način i rokove u kojima će ranije ugrađena brojila električne energije postati vlasništvo energetskog subjekta.

Operator tržišta

Član 29

- (1) Najkasnije u roku od osam mjeseci nakon stupanja na snagu ovog zakona, energetski subjekat koji pruža usluge operatora prenosa podnosi zahtjev Agenciji za izdavanje privremene licence za operatora tržišta.
- (2) Rok važenja privremene licence iz stava 1 ovog člana je 18 mjeseci. Najkasnije u roku od šest mjeseci prije isteka privremene licence, Agencija može objaviti konkurs za operatora tržišta. Kandidati za operatora tržišta konkurišu za izdavanje dugoročne licence u skladu sa propisima Agencije.
- (3) Operator tržišta je funkcionalno odvojen od integrisanog elektroenergetskog subjekta i obavlja djelatnost i upravljanje u skladu sa pravilima i propisima koje je utvrdila Agencija.
- (4) Operator tržišta ni na koji način ne učestvuje u donošenju odluka koje se odnose na upravljanje bilo kojeg energetskog subjekta koji je direktno ili indirektno odgovoran za dnevnu isporuku usluga proizvodnje, prenosa i distribucije u Crnoj Gori i biće pravno razdvojen, što je prije moguće, u skladu sa pravilima i procedurama koje utvrđuje Agencija.
- (5) Najkasnije u roku od dva mjeseca od dana nakon što operator tržišta dobije licencu, operator tržišta podnosi Agenciji na odobrenje pravila koja utvrđuju:
 - 1) pravila i propise za učesnike na tržištu električne energije;
 - 2) okvir i raspored za stvaranje tržišta za snabdijevanje energijom.
- (6) Operator tržišta je odgovoran da:
 - 1) vodi dokumentaciju, koja uključuje zakonske obaveze snabdjevača i kupaca po ugovoru;
 - 2) utvrđuje pravila i procedure, dozvoljavajući periodične izmjene pravila za javno nadmetanje i ostala uputstva koja je utvrdila Agencija, da bi se obezbijedilo da su procedure objektivne, transparentne i nediskriminatorne;
 - 3) prima ponude za snabdijevanje električnom energijom;
 - 4) prima i upravlja ponudama za kupovinu električne energije, a kada je to potrebno u skladu sa odlukom Agencije, i garancije za kupovinu električne energije;
 - 5) upoređuje ponude, počevši od ponude sa najnižom cijenom za određeni vremenski period, sve dok se ne zadovolji tražnja;

- 6) ustanovljava ekonomski dispečerski model i transparentni sistem procjene tražnje koji odobrava Agencija;
 - 7) vrši odabir proizvođača i snabdjevača za isporuke koje su zasnovane na potražnji, a u skladu sa ekonomskim dispečerskim modelom, kodeksom mreže, distributivnim kodeksom i licencama proizvođača i snabdjevača;
 - 8) nadgleda, održava i poboljšava ekonomski dispečerski sistem;
 - 9) uspostavlja računovodstveni sistem za trgovinu zasnovan na krajnjoj cijeni koja je postignuta, koji tačno odražava finansijske aktivnosti proizvođača i raspoloživosti proizvodnih kapaciteta za svaki vremenski period;
 - 10) obavještava učesnike na tržištu i operatora prenosa o postupku poravnanja i o planiranju pristupu mreži koji je zasnovan na poravnanju i cijeni preostale ponuđene i raspoložive energije;
 - 11) koordinira sa operatorom prenosa u preduzimanju neophodnih aktivnosti za:
 - obavljanje ekonomskog upravljanja na tržištu električne energije;
 - osiguravanje tehničkog upravljanja mrežama;
 - ugovaranje pomoćnih usluga;
 - 12) nakon konsultacija sa ostalim učesnicima u energetsom sektoru, preporučuje neophodne izmjene i izvještava Agenciju na polugodišnjoj osnovi o:
 - stanju energetskog sektora u Crnoj Gori;
 - radu sistema tržišnog pristupa;
 - predloženim izmjenama;
 - 13) u svim okolnostima, nevezano sa ostalim odredbama iz ovog zakona, dozvoljava i olakšava direktno snabdijevanje i kupovinu električne energije u skladu sa poglavljem XI ovog zakona.
- (7) Operator tržišta obavlja svoje funkcije na objektivan, transparentan i nediskriminatoran način, u skladu sa rokovima i uslovima iz licence.
- (8) Sve dok Agencija ne razdvoji funkcije operatora prenosa i operatora tržišta, operator prenosa izvršava obje ove funkcije, za koje se pribavljaju posebne licence.

Snabdjevač

Član 30

- (1) Snabdjevač:
- 1) poštuje uslove i rokove iz svoje licence;
 - 2) prima naknadu koja mu po zakonu pripada;
 - 3) kupuje ili na drugi način nabavlja energiju potrebnu za snabdijevanje njegovih kupaca po ugovoru, u skladu sa procedurama za poravnanje koje je odobrila Agencija;
 - 4) ima pristup mrežama;
 - 5) mjeri isporučenu električnu energiju u skladu sa pravilima i propisima Agencije i obezbjeđuje tačnost mjerenja i pristup opremi za mjerenje;
 - 6) podstiče racionalno korišćenje energije i primjenjuje programe za upravljanje potražnjom;
 - 7) snabdijeva tarifne kupce na osnovu zakonskih obaveza.
- (2) Snabdjevač ima pravo da isključi kupca zbog neplaćanja, u roku od sedam dana od dana prijema obavještenja o neplaćanju. Agencija utvrđuje procedure za zaštitu prava kupaca, koje primjenjuju snabdjevači.

Prava i dužnosti tarifnog kupca

Član 31

- (1) Tarifni kupac ima pravo:
- 1) da bude priključen na mrežu, u skladu sa uslovima i rokovima iz saglasnosti za priključenje;
 - 2) da dobija energiju u količini i po kvalitetu, u skladu sa uslovima i rokovima iz saglasnosti za priključenje;
 - 3) na pravedne i nediskriminatorne uslove za isporuku energije.
- (2) Tarifni kupac je dužan da:
- 1) uredno izmiruje obaveze po osnovu pruženih usluga za isporuku energije;
 - 2) održava u tehnički ispravnom stanju instalacije i uređaje koji su u njegovom vlasništvu;

- 3) obezbijedi ovlaštenim licima pristup mjernim uređajima i instalacijama radi očitavanja, kontrole, ugradnje, zamjene ili opravke istih;
- 4) spriječi priključenje drugih objekata sa sopstvenih instalacija.

POGLAVLJE VIII - PROIZVODNJA IZ OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE

Proizvodnja iz malih hidroelektrana i alternativnih izvora

Član 32

- (1) Za izgradnju malih hidroelektrana ili elektrana na alternativnim izvorima potencijalni investitori dužni su da podnesu zahtjev za ovlaštenje i licencu, u skladu sa ovim zakonom. Za takve projekte Agencija uspostavlja pojednostavljene postupke i zahtjeve za prijave za ovlaštenje i licencu. Agencija definiše uslove i rokove iz licenci, koji su podesni za te projekte, a naročito one koje obezbjeđuju uslugu potrošačima koji nijesu povezani na mrežu.
- (2) Proizvođači električne energije iz malih hidroelektrana ili elektrana na alternativnim izvorima, imaju pravo pristupa mrežama prenosa i distribucije na nediskriminatornoj osnovi, u skladu sa zahtjevima iz člana 25 ovog zakona Agencija definiše pojednostavljene postupke za ostvarivanje takvih prava, pod uslovom da sve te elektrane moraju zadovoljiti zahtjeve propisane kodeksima mreže i distribucije, tržišta i drugih propisa, kao i pravnih zahtjeva u skladu sa ovim i drugim zakonima.
- (3) U cilju izvršenja odgovornosti iz člana 3 stav 2 ovog zakona, u vezi sa energetsom efikasnošću, proizvodnjom iz malih hidroelektrana i alternativnih izvora energije, Ministarstvo je dužno da:
 - 1) obezbijedi informacije javnosti, u cilju olakšanja razvoja projekta, koje se odnose, ali nijesu ograničene, na:
 - raspoložive lokacije za takve projekte;
 - posebne informacije o rasporedu potencijalnih lokacija pogodnih za korišćenje solarne energije, energije vjetra i vodotocima za izgradnju malih hidroelektrana ili drugih obnovljivih izvora;
 - licence, dozvole, ovlaštenja i pojedinosti koje mogu biti potrebne za realizaciju projekata;
 - ostale informacije koje odredi Ministarstvo.
 - 2) zahtijeva od investitora takvih projekata da obezbijede informacije, koje se odnose, ali nijesu ograničene, na:
 - lokaciju projekta;
 - instalisani kapacitet;
 - zahtjev u vezi sa interkonekcijom;
 - vrstu energenta koji se koristi;
 - subjekte koji će graditi, posjedovati i upravljati projektom;
 - ostale informacije koje definiše Ministarstvo.
 - 3) izvrši koordinaciju sa drugim ministarstvima, uključujući i Agenciju, sa ciljem da:
 - olakša proces prijavljivanja za dozvole, licence i ovlaštenja, naročito za one projekte koji obezbjeđuju uslugu za jednog ili više potrošača koji nijesu povezani na mrežu;
 - pojednostavi proces razvoja za one projekte koji obezbjeđuju uslugu za jednog ili više potrošača koji su povezani na mrežu.
- (4) Ministarstvo će definisati odgovarajuće postupke za zaštitu komercijalno osjetljivih ili drugih povjerljivih informacija.
- (5) Elektrane instalisane snage do 10 MNJ zasnovane na obnovljivim izvorima imaju pravo da prodaju energiju na distributivnoj mreži. Ministarstvo određuje metodologiju, uključujući metodologiju cijena, za efikasno priključenje na mrežu.
- (6) Bez obzira na član 20, član 28 ili bilo koji drugi član ovog zakona, Agencija može modifikovati licencu i zahtijevati od imaooca licence da kupuje energiju iz elektrana na obnovljivim izvorima, shodno stavu 5 ovog člana. U tom slučaju, troškovi takve kupovine za imaooca licence su troškovi poslovanja u skladu sa članom 18 ovog zakona i moraju se uključiti u tarifu imaooca licence za kupovinu.

POGLAVLJE IX - NAFTA I GAS

Naftni proizvodi i gas

Član 33

- (1) Komercijalni transport, skladištenje, distribucija, prodaja ili snabdijevanje naftnim proizvodima i gasom se obavlja u skladu sa rokovima i uslovima koji su propisani licencom koju izdaje Agencija za obavljanje navedenih djelatnosti.
- (2) Najkasnije u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, svako lice ili subjekat koji se bavi djelatnostima navedenim u stavu 1 ovog člana dužno je da podnese zahtjev Agenciji za izdavanje privremene licence. Rok važenja privremene licence je najviše godinu dana od dana izdavanja iste od strane Agencije. Način, postupak i uslovi izdavanja licence bliže će se urediti pravilima Agencije, najkasnije u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona. Pravila Agencije objavljuju se u "Službenom listu Republike Crne Gore".
- (3) U momentu izdavanja privremene licence, Agencija određuje datum do kojeg je imao licence dužan da podnese zahtjev za izdavanje dugoročne licence. Rok važenja dugoročne licence biće period od nekoliko godina o kojem će odlučiti Agencija.
- (4) Uslovi i rokovi svake privremene ili dugoročne licence uključuju pitanja kao što su zahtjevi za poštovanje:
 - 1) važećih bezbjedonosnih standarda;
 - 2) važećih zakona i propisa za zaštitu životne sredine;
 - 3) kvaliteta proizvoda i standarda usluga propisanih ovim zakonom ili ih propisuje Agencija;
 - 4) ovog zakona i opštih akata na snazi;
 - 5) svih važećih zakona, propisa, kodeksa, licenci ili dozvola i ostalih uslova koje Agencija može utvrditi.
- (5) Ni jedno lice ili subjekat ne može vršiti djelatnosti navedene u stavu 1 ovog člana bez licence koju izdaje Agencija, osim u izuzetnim slučajevima predviđenim članom 19 stav 3 ovog zakona.

POGLAVLJE X - UGALJ

Isporuka uglja za proizvodnju električne energije

Član 34

Ugalj potreban za proizvodnju električne energije u Crnoj Gori se obezbjeđuje zaključivanjem ugovora za isporuku uglja. Ugovori za isporuku uglja zaključeni između proizvođača električne energije i proizvođača uglja uključuju:

- 1) cijenu, kvalitet i količinu uglja koji se isporučuje;
- 2) zahtjeve utvrđene energetske bilansom;
- 3) neophodnost za skladištenjem zaliha uglja u količini dovoljnoj da obezbijedi nesmetan rad termoelektrane od najmanje petnaest dana;
- 4) procedure koje utvrđuje Agencija za obavještanje tarifnih kupaca u slučaju planiranih ili neplaniranih zastoja u isporuci uglja ili smanjenja utvrđenih količina za isporuku dogovorenu ugovorom za isporuku uglja;
- 5) ostale kriterijume koje, s vremena na vrijeme, može odrediti Agencija.

Cijene uglja

Član 35

- (1) Cijene uglja za proizvodnju električne energije se utvrđuju u skladu sa pravilima koje određuje Agencija za period koji nije duži od pet godina nakon stupanja na snagu ovog zakona. Utvrđivanju takve cijene prethodi odgovarajuća ekspertiza renomirane organizacije.
- (2) Pravila Agencije navedena stavom 1 ovog člana zasnivaju se na:
 - 1) pravednim, nediskriminatornim i transparentnim cijenama za proizvođače uglja i tarifne kupce električne energije;
 - 2) podsticajima za smanjenje budućih troškova;
 - 3) informacijama koje obezbjeđuju proizvođači uglja, a koje se odnose na opravdane troškove poslovanja i uključuju:
 - poreze;
 - amortizaciju;
 - ostale kriterijume koji se odnose na troškove koje je odobrila Agencija;
 - 4) podsticanju investicija za poboljšavanje proizvodnje uglja;

- 5) poboljšanju efikasnosti i smanjenju troškova proizvodnje uglja za duži vremenski period.
- (3) Agencija uzima u obzir cijenu isporučenog uglja za proizvodnju električne energije kao opravdani trošak prilikom utvrđivanja tarifa za električnu energiju.
- (4) Tokom perioda navedenog u stavu 1 ovog člana, Agencija utvrđuje repere za uspješno poslovanje rudnika, kao i ostvarenje proizvodnje uglja u odnosu na iste.
- (5) Ukoliko bude neophodno, Agencija ima pravo da angažuje međunarodne eksperte da nezavisno izvrše reviziju troškova i potencijalnih poboljšanja efikasnosti postrojenja za proizvodnju uglja.
- (6) Najkasnije u roku od šest mjeseci prije isteka perioda navedenog u stavu 1 ovog člana Agencija će angažovati renomiranu organizaciju za ocjenu izvještaja o poslovanju rudnika. Na osnovu ovog izvještaja, Agencija će odrediti da li je rudnik konkurentan i da li cijena uglja može biti deregulisana ili da li treba nastaviti sa regulisanjem cijena za dodatni vremenski period kojeg utvrđuje Agencija.
- (7) Agencija dostavlja Vladi izvještaj naveden u stavu 6 ovog člana, koji će biti dostupan za javnost.
- (8) Nakon prijema izvještaja navedenog u stavu 6 ovog člana, Vlada donosi konačnu odluku o daljem statusu rudnika, kao i o načinu formiranja cijena uglja.

POGLAVLJE XI - SIGURNOST SNABDIJEVANJA

Sigurnost objekata

Član 36

U cilju obezbjeđenja sigurnosti ljudi, materijalnih dobara i životne sredine, u skladu sa svim važećim zakonima, kodeksima, pravilima i propisima vrši se izgradnja i održavanje:

- 1) energetske objekata;
- 2) instalacija;
- 3) električnih vodova;
- 4) cjevovoda.

Zaštita energetske objekata

Član 37

- (1) U skladu sa sporazumom u pisanoj formi potpisanim između energetske subjekta i vlasnika zemljišta i nakon plaćanja odgovarajuće naknade, energetski subjekat ima pravo da koristi predmetnu nepokretnost za izgradnju, korišćenje i održavanje energetske objekata.
- (2) Ako se ne postigne saglasnost o spornom pitanju iz stava 1 ovog člana, na zahtjev energetske subjekta odlučiće nadležni organ za rješavanje imovinsko-pravnih odnosa na osnovu podnesenog zahtjeva.
- (3) Žalba protiv rješenja iz stava 2 ovog člana ne odlaže njegovo izvršenje.
- (4) Izuzetno od odredbe stava 2 ovog člana, energetski subjekat ima pravo da gradi, koristi ili održava energetska postrojenja bez prethodnog odobrenja organa nadležnog za rješavanje imovinsko-pravnih odnosa, ukoliko energetski subjekat utvrdi da bi odlaganje ove djelatnosti moglo:
- 1) dovesti u pitanje sigurnost i kvalitet snabdijevanja;
 - 2) dovesti u opasnost ljudske živote ili imovinu.
- (5) U slučaju da energetski subjekat prouzrokuje bilo kakvu štetu kao rezultat izvršavanja prava datih ovim članom, energetski subjekat je dužan da nadoknadi takvu štetu, u skladu sa važećim zakonom.
- (6) Zabranjeno je zasađivanje rastinja ispod ili iznad energetske objekata.
- (7) Vlasnici, odnosno korisnici zemljišta ispod, iznad ili pored energetske objekata:
- 1) ne mogu ometati ili spriječiti sječu naknadno izraslog rastinja koje ugrožava energetske objekte ili ometa korišćenje istih;
 - 2) imaju pravo na naknadu štete koja proizilazi iz navedene sječe.
- (8) Za sječu rastinja iz ovog člana od energetske subjekta se:
- 1) ne zahtjeva da dobije dozvolu za sječu;
 - 2) zahtjeva da nadoknadi sve troškove koji su izazvani tom sječom.
- (9) Nijedno fizičko ili pravno lice ne može otpočeti novu izgradnju u blizini energetske objekata bez pisane saglasnosti energetske subjekta.

- (10) Za radove preduzete u suprotnosti sa stavom 9 ovog člana nadležna inspekcija, u skladu sa zakonom, zahtijevaće obustavu gradnje ili rušenje građevinskih objekata.
- (11) Nakon što energetska subjekat izda saglasnost u pisanoj formi, energetska objekti se mogu izmjestiti zbog izgradnje ili rekonstrukcije drugog objekta.
- (12) Protiv akta energetskog subjekta kojim se odbija izdavanje odobrenja iz stava 11 ovog člana oštećena strana ima pravo da uloži žalbu Agenciji.
- (13) Sve troškove nastale izmještanjem energetskog objekta snosi strana po čijem zahtjevu se izmješta energetska objekat.

POGLAVLJE XII - SNABDIJEVANJE

Konkurentno snabdijevanje

Član 38

- (1) U skladu sa uslovima iz člana 24 st. 4 i 5 ovog zakona, Agencija će izdavati naloge kojima se omogućava konkurencija u snabdijevanju.
- (2) Pri donošenju odluke kojom se dopušta konkurencija navedena u stavu 1 ovog člana, Agencija uzima u obzir uticaj konkurencije na energetske subjekte i tarifne kupce u Crnoj Gori:
 - 1) finansijsku sposobnost snabdjevača na osnovu finansijskih iskaza;
 - 2) strateški plan snabdjevača za područje distribucije;
 - 3) da li je konkurencija efikasan regulator cijena na takvom tržištu;
 - 4) tehničko stanje distributivne mreže da izdrži konkurentno snabdijevanje;
 - 5) investicije koje planiraju novi učesnici kako bi poboljšali i unaprijedili distributivni sistem i snabdijevanje.
- (3) Svaki kvalifikovani inostrani ili domaći energetska subjekat ima pravo da podnese zahtjev Agenciji za izdavanje licence za snabdijevanje kupaca električnom energijom.
- (4) Dobijanjem licence za snabdijevanje se ne smatra da je dobijen monopol ili ekskluzivno pravo.
- (5) U prelaznom periodu, između stupanja na snagu ovog zakona i usvajanja odluke Agencije o odobravanju konkurencije, energetska subjekat koji vrši poslove distribucije odgovoran je za snabdijevanje električnom energijom.
- (6) Svi snabdjevači imaju pravo da isključe i/ili obustave isporuku tarifnim kupcima zbog neplaćanja, u roku od sedam dana od dana prijema obavještenja o neplaćanju.

Hitne situacije

Član 39

- (1) U slučaju iznenadnih kriza na energetskom tržištu koje su prouzrokovane višom silom, gdje je ugrožena fizička sigurnost ljudi, instalacija ili integritet mreže, Vlada i Agencija, u skladu sa odredbama ovog zakona i opštim aktima, imaju pravo da uvedu privremene mjere kojima se:
 - 1) ograničava snabdijevanje energijom pojedinih kategorija kupaca ili geografskih područja;
 - 2) utvrđuje redosljed restrikcija;
 - 3) definiše način korišćenja energije;
 - 4) definiše obavezna proizvodnja energije;
 - 5) ostale neophodne mjere zaštite.
- (2) Mjere iz stava 1 ovog člana:
 - 1) sprovode se sa ciljem da se prouzrokuje najmanja moguća smetnja u funkcionisanju tržišta;
 - 2) ne smiju biti šire nego što je potrebno da se otklone posljedice koje su prouzrokovane;
 - 3) traju najkraći mogući vremenski period potreban za rješavanje krize izazvane događajem više sile.

Ovlašćenja

Član 40

- (1) Nakon stupanja na snagu ovog zakona, osim ukoliko predstavljaju izuzetak, Agencija izdaje ovlašćenja za sljedeće aktivnosti:
 - 1) izgradnju novih proizvodnih kapaciteta;

- 2) rekonstrukciju postojećih proizvodnih kapaciteta kojom se isti znatno poboljšava ;
 - 3) novo povezivanje sa drugim sistemima.
- (2) Proces izdavanja ovlaštenja iz stava 1 ovog člana, je u skladu sa Direktivom 96/92.
- (3) Agencija utvrđuje kriterijume za izdavanje ovlaštenja iz stava 1 ovog člana za izgradnju ili rekonstrukciju postrojenja svakog energetskog subjekta. Kriterijumi za dodjelu ovlaštenja uključuju, bez ograničenja:
- 1) sigurnost i bezbjednost energetskih sistema, instalacija i opreme;
 - 2) zaštitu životne sredine;
 - 3) iskorišćavanje zemljišta i gradilišta;
 - 4) korišćenje javne imovine;
 - 5) efikasno korišćenje energije;
 - 6) prirodu primarnih resursa;
 - 7) tehničke, ekonomske, finansijske i radne kapacitete podnosioca molbe.
- (4) Licencirani proizvođači i kupci po ugovoru imaju pravo da podnesu zahtjev Agenciji za ovlaštenje za izgradnju direktnog voda. Ovlaštenje se izdaje u slučaju da podnosioci zahtjeva ispunjavaju sve zakonske, tehničke i ekonomske zahtjeve koje je utvrdila Agencija.
- (5) Izgradnja i rekonstrukcija energetskih objekata podliježe i posebnim zakonima o građenju, imovinskim odnosima i ostalim zakonima koji regulišu ovu materiju.

POGLAVLJE XIII - KAZNE ODREDBE

Opšte kazne

Član 41

- (1) Novčanom kaznom od pedesetostrukog do tristostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj energetski subjekat, ako:
- 1) ne isporuči energiju u skladu sa zaključenim ugovorom (čl. 24, 25, 27, 28, 29 i 30);
 - 2) ne postupi po nalogu operatora tržišta ili operatora prenosa (čl. 26, 28 i 30);
 - 3) postrojenja, objekti i instalacije za proizvodnju, prenos i distribuciju energije ne ispunjavaju propisane tehničke uslove, koji su uslov za dobijanje licence (čl. 19, 26, 27 i 28);
 - 4) neosnovano obustavi kupcu isporuku električne energije (čl. 26, 27, 28, 38 i 39);
 - 5) ne priključi na mrežu tarifnog kupca kome je izdata saglasnost za priključenje (čl. 28 i 31);
 - 6) ne ispoštuje obaveze iz licence (čl. 19, 26, 27, 28, 29 i 30);
 - 7) ne pripremi odgovarajući dio energetskog bilansa ili ga ne pripremi u propisanom roku ili ako svoj bilans ne usaglasi sa energetskim bilansom Crne Gore (član 5);
- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana, novčanom kaznom od trostrukog do dvadesetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori, kazniće se i odgovorno lice u energetskom subjektu.

Član 42

- (1) Novčanom kaznom od desetostrukog do stopedesetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj privredno društvo ili drugo pravno lice, ako bez saglasnosti energetskog subjekta:
- 1) oduzima, neekonomično troši, preusmjerava ili koristi električnu energiju iz proizvodnog, prenosnog ili distributivnog sistema (član 31);
 - 2) ometa korišćenje postrojenja, uređaja, dalekovoda ili cjevovoda (član 36);
 - 3) onemogućava tačno registrovanje utrošene električne energije (čl. 26, 27, 28, 30 i 31);
 - 4) priključuje tarifne kupce na mrežu (član 31).
- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana novčanom kaznom od trostrukog do dvadesetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori, kazniće se i odgovorno lice u privrednom društvu, odnosno drugom pravnom licu.
- (3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i fizičko lice novčanom kaznom od trostrukog do desetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori.

Član 43

- (1) Novčanom kaznom od desetostrukog do stostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj privredno društvo ili drugo pravno lice, ako:

- 1) onemogućiti tehnički nadzor operatorima prenosa i distribucije (član 31);
 - 2) bez saglasnosti energetskog subjekta izvodi radove ispod, iznad ili pored energetskih objekata i postrojenja koji ometaju proizvodnju, prenos, distribuciju ili isporuku energije ili ugrožavaju sigurnost ljudi i imovine (član 37);
 - 3) u slučajevima izgradnje, nesmetanog korišćenja i održavanja energetskih objekata, ometa energetskom subjektu pravo prelaza preko zemljišta (član 37);
 - 4) bez prethodne saglasnosti energetskog subjekta gradi objekte ili izvodi građevinske radove u blizini energetskih objekata (član 37);
- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana, novčanom kaznom od trostrukog do dvadesetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gore, kazniće se i odgovorno lice u privrednom društvu, odnosno drugom pravnom licu.
- (3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i fizičko lice novčanom kaznom od trostrukog do desetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori.

POGLAVLJE XIV - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Prelazne odredbe

Član 44

- (1) Agencija će, u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti opšte akte na osnovu ovlašćenja iz ovog zakona.
- (2) Do donošenja opštih akata na osnovu ovlašćenja iz ovog zakona, primjenjivaće se opšti akti doneseni na osnovu Zakona o energetici ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 16/90, 13/91 i 21/93).
- (3) Članovi Odbora Agencije će se imenovati u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (4) Najkasnije u roku od osamnaest mjeseci nakon stupanja na snagu ovog zakona, svi energetski subjekti će dostaviti Agenciji na razmatranje i usvajanje predloge za tarife koji će uključivati odvojene tarife za svaku kategoriju kupaca. Najkasnije u roku od dvadeset četiri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona, Agencija će biti u potpunosti spremna da preuzme odgovornost utvrđivanja tarifa u skladu sa ovim zakonom.

Član 45

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o energetici ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 16/90, 13/91 i 21/93) i Zakon o utvrđivanju izvora sredstava za finansiranje izgradnje elektroenergetskih objekata ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 22/93).

Stupanje na snagu

Član 46

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore".